

Status	Datum vergadering Gedeputeerde Staten	Eindtermijn
Openbaar	30 september 2025	30 september 2025

Onderwerp

Ondertekening Joint Declaration World Heritage Lower German Limes

Advies

1. In te stemmen met de *Joint Declaration for the management of the World Heritage property Frontiers of the Roman Empire – the Lower German Limes* die gezamenlijk met de provincies Utrecht en Gelderland en de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts wordt ondertekend;
2. Vast te stellen de brief van GS aan PS waarmee PS wordt geïnformeerd over de Joint Declaration for the management of the World Heritage property Frontiers of the Roman Empire – the Lower German Limes;
3. Vast te stellen de GS brief aan de Nederlandse Limes Samenwerking (NLS);
4. Vast te stellen de publiekssamenvatting over de Joint Declaration for the management of the World Heritage property Frontiers of the Roman Empire - the Lower German Limes.

Besluit GS

Vastgesteld conform advies.

Bijlagen

1. GS-brief aan PS;
2. GS-brief aan de NLS;
3. Joint Declaration for the management of the World Heritage property Frontiers of the Roman Empire – the Lower German Limes;
4. Machtigingsbesluit CdK.

1 Toelichting voor het College

Sinds de inschrijving van de Neder-Germaanse Limes op de UNESCO Werelderfgoedlijst in 2021 is de zorg voor de Limes (de grens van het voormalige Romeinse rijk) een structurele taak van de provincies Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland en de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts. Omdat de Neder-Germaanse Limes een grensoverschrijdend Werelderfgoed is, zijn genoemde overheden gezamenlijk verantwoordelijk als siteholder. In het Managementplan 2021-2027, dat als onderdeel van het nominatiedossier voor UNESCO mede aan de basis ligt van de inschrijving als Werelderfgoed, is afgesproken dat de wijze van samenwerking zal worden vastgelegd in een Joint Declaration. De tekst van deze Joint Declaration wordt nu ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten opdat gedeputeerde Stolk – als portefeuillehouder erfgoed en voorzitter van de Stuurgroep Limes – na machtiging door de Commissaris van de Koning – genoemde Joint Declaration kan ondertekenen. De voorbereidingen hebben tijd gekost in verband met afstemming met de betrokken internationale partners.

Financieel en fiscaal kader

Totaalbedrag excl. BTW	: € 0,00
Programma	: Ambitie 4 - Concurrerend Zuid-Holland
Financiële risico's	: Er zijn geen financiële risico's.

Juridisch kader

De ondertekening van een internationale samenwerkingsovereenkomst valt buiten het mandaat van de centrumregeling Nederlandse Limes Samenwerking (NLS) zoals in 2020 vastgesteld door de colleges van Gedeputeerde Staten in Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland. Noch de voorzitter, noch de centrumprovincie – in dit geval de provincie Utrecht – heeft die bevoegdheid. De *Joint Declaration* moet dus worden ondertekend door de verantwoordelijke gedeputeerden van Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland, namens hun eigen provincie. De ondertekening van de *Joint Declaration* was niet met zoveel woorden aangekondigd in de vaststelling van het nominatiedossier, dus hiervoor is een nieuw besluit van Gedeputeerde Staten vereist. Gedeputeerde Stolk kan dit – als portefeuillehouder erfgoed en voorzitter van de Stuurgroep Limes- doen na machtiging door de Commissaris van de Koning. Genoemde machtiging is gebaseerd op artikel 176 van de Provinciewet waarin lid 1 is vastgelegd dat de Commissaris van de Koning de provincie vertegenwoordigt in en buiten rechte. In lid 2 van artikel 176 van de Provinciewet is vastgelegd dat de Commissaris de in het eerste lid bedoelde vertegenwoordiging kan opdragen aan een door hem aan te wijzen persoon (zie machtiging hieronder).

Machtiging Commissaris van de Koning (CdK)

Omdat de provincie als rechtspersoon de overeenkomst aangaat, is de CdK op grond van artikel 176 van de Provinciewet bevoegd de provincie bij het aangaan van the Joint Declaration te vertegenwoordigen. Vanuit deze bevoegdheid zal de CdK gevraagd worden een volmacht te verlenen aan gedeputeerde Stolk om deze Joint Declaration namens de provincie te ondertekenen.

Aan de cdK wordt voorgesteld deze volmacht tot vertegenwoordiging te verlenen, omdat in het najaar van 2025 een tekenmoment wordt gepland met gedeputeerde Stolk en de bestuurders van de Duitse partners en gedeputeerde erfgoed van Gelderland, de heer Drenth om de *Joint Declaration* te ondertekenen.

2 Voorafgaande besluitvorming

De Neder-Germaanse Limes staat sinds juli 2021 op de Werelderfgoedlijst van UNESCO, op voordracht van de Nederlandse Staat en op verzoek van de provincies Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland en de Duitse deelstaten Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts. Provincies en deelstaten stelden samen het nominatiedossier op en zegden toe gezamenlijk op te treden als *siteholder*. In het bijbehorende Managementplan 2021-2027 spraken zij af de wijze van samenwerking vast te leggen in een *Joint Declaration*. Deze *Joint Declaration* ligt nu voor ter ondertekening. De voorbereidingen voor de ondertekening hebben veel tijd gekost in verband met afstemming met de betrokken internationale partners.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland hebben gelijktijdig met de colleges in Gelderland en Utrecht het nominatiedossier van de Neder-Germaanse Limes met bijbehorend managementplan vastgesteld op 24 september 2019. De provincies Gelderland, Utrecht en Zuid-Holland werkten sinds 2015 samen met Noordrijn-Westfalen en Rijnland-Palts aan de voordracht van de Neder-Germaanse Limes als UNESCO Werelderfgoed. Sinds 2021 treden zij gezamenlijk op als *siteholder*, met als taak de uitzonderlijke en universele waarden van de Neder-Germaanse Limes te behouden en uit te dragen, in lijn met het Werelderfgoedverdrag. De Stuurgroep van de Nederlandse Limes Samenwerking (NLS) heeft op 28 november 2024 ingestemd met het concept van de *Joint Declaration*. Minister Ebling van Rijnland-Palts heeft op 8 januari 2025 ingestemd met de tekst en minister Scharrenbach van Noordrijn-Westfalen heeft ingestemd met de tekst op 17 juli 2025.

3 Proces

Na besluitvorming door Gedeputeerde Staten kan gezamenlijke ondertekening plaatsvinden.

4 Participatie en rolneming

In de praktijk zijn het behouden en uitdragen van de uitzonderlijke en universele waarden van de Neder-Germaanse Limes taken die per land worden uitgevoerd, inclusief de bekostiging daarvan. Tot op heden wordt de internationale samenwerking afgestemd in de Internationale Management Group (IMG) met als bestuurlijke basis het Managementplan 2021-2027. Een bestuurlijke internationale Stuurgroep ontbreekt nog en zal op basis van de *Joint Declaration* worden ingericht. Deze Stuurgroep zal als taak hebben toezicht te houden op het management van de Neder-Germaanse Limes en de komende internationale managementplannen voor de Neder-Germaanse Limes vast te stellen (voor het eerst in 2027) en deze managementplannen in te dienen bij UNESCO.

Verder zal de internationale Stuurgroep in actie komen als de uitzonderlijke en universele waarde van de Limes in gevaar komt en daarover gecommuniceerd moet worden tussen overheden en met UNESCO. Feitelijk hebben de *siteholders* deze verantwoordelijkheid ook nu al; de *Joint Declaration* heeft vooral betrekking op de wijze van samenwerken. Om als dat nodig is snel te kunnen schakelen, is het belangrijk dat de betreffende bestuurders weten welke verantwoordelijkheid zij hebben en hoe zij samen optrekken. Om die reden zal de internationale Stuurgroep in elke bestuursperiode minstens éénmaal bijeenkomen.

De Nederlandse provincies hebben hun deel van het *siteholderschap* vormgegeven in een centrumregeling, een publiekrechtelijke samenwerking in het kader van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) onder de naam Nederlandse Limes Samenwerking (NLS). Utrecht is de centrumprovincie. De gedeputeerden met erfgoed in de portefeuille vormen samen de kern van de

Stuurgroep van deze centrumregeling. Gedeputeerden Stolk en Drenth (Gelderland) zullen zitting nemen in de Internationale Stuurgroep. In het Managementplan 2021-2027 is afgesproken dat Duitsland en Nederland beide twee bestuurders leveren.

5 Communicatiestrategie

De ondertekening van de *Joint Declaration* zal bekend worden gemaakt via de communicatiekanalen van de Nederlandse Limes Samenwerking (NLS) waar de Provincie Zuid-Holland deel van uitmaakt.